

COP31
TÜRKİYE
ANTALYA

BİLGİ NOTU

Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde Düzenlenen İlk
Okyanus Çözüm Diyalogu Hk.

DEHUKAM

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DENİZ HUKUKU
ULUSAL ARAŞTIRMA MERKEZİ

ANKARA UNIVERSITY
NATIONAL CENTER FOR THE
SEA AND MARITIME LAW

Atıf İçin: DEHUKAM, “Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde Düzenlenen İlk Okyanus Çözüm Diyalogu Hk.”, Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi Bilgi Notları, (2026).

+90 312 212 11 89

f t i n /dehukamtr

www.dehukam.org
info@dehukam.org

Emek Mahallesi, 19. Sokak. No:84,
06590 Çankaya/Ankara, Türkiye

www.dehukam.org

BİLGİ NOTU

Konu: Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde Düzenlenen İlk Okyanus Çözüm Diyalogu Hk.

1. Giriş

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun 81. Oturumunun üst düzey haftasında, 23 Eylül 2026 tarihinde New York'taki BM Genel Merkezinde İklim Eylemi ve Adil Geçiş Üst Düzey Toplantısı BM Genel Sekreteri António Guterres tarafından düzenlenmiştir.¹ Zirvede hükümet, iş dünyası, finans ve sivil toplum temsilcileri, halihazırdaki iklim taahhütlerinin daha hızlı ve daha efektif biçimde nasıl eyleme dönüştürülebileceğini tartışmıştır.

22-24 Eylül tarihleri arasında BM çatısı altında çeşitli tematik başlıklarda çözüm diyalogları düzenlenmiştir. Okyanus, enerji dönüşümü, uyum finansmanı, metan, iklim finansmanı, bilgi bütünlüğü ve yeşil sanayileşme başlıklarında toplam yedi diyalog gerçekleştirilmiştir.² Dizinin ilk oturumu olan Okyanus Eylemi ve Liderliği Çözüm Diyalogu, BM Genel Merkezi 11 numaralı konferans salonunda, 22 Eylül 2026 tarihinde 11.00-13.00 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir.³

Diyalog, BM Genel Sekreterinin Okyanus Özel Temsilcisi ile Genel Sekreterin İklim Eylemi Ekibi tarafından ortaklaşa düzenlenmiştir.⁴ Okyanus Özel Temsilciliği görevini 2017 yılından bu yana Fiji'nin eski BM Daimî Temsilcisi ve BM Genel Kurulu 71. oturum Başkanı Peter Thomson yürütmektedir.⁵

Genel Sekreterin bir önceki yıl düzenlediği 2025 İklim Zirvesi kapsamında da on çözüm diyalogu yapılmış, ancak bunlar arasında okyanusa ayrılmış bir oturum yer almamıştır.⁶ Bu

¹ Birleşmiş Milletler, Climate Summit 2026, <<https://www.un.org/en/climatechange/climate-summit-2026>> (s.e.t. 01.10.2026)

² Bkz. dn. 1.

³ Birleşmiş Milletler, Solutions Dialogue on Ocean Action and Leadership, Concept Note, 22 September 2026, <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/ocean_solutions_dialogue_concept_note.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)

⁴ Bkz. dn. 3.

⁵ BM Genel Sekreterliği, Mr. Peter Thomson of Fiji - Special Envoy for the Ocean, Personnel Appointments, <<https://www.un.org/sg/en/node/226290>> (s.e.t. 01.10.2026)

⁶ Birleşmiş Milletler, Climate Summit 2025, <<https://www.un.org/en/climatechange/climate-summit-2025>> (s.e.t. 01.10.2026). 2025 yılındaki diyaloglar erken uyarı ve aşırı sıcaklar, uyum, dijital kamu altyapısı, iklim finansmanı,

itibarla 22 Eylül 2026 tarihli diyalog, Genel Sekreterin iklim zirvesi çerçevesinde okyanusa özgülenen ilk çözüm diyalogu olma özelliğini taşımaktadır. Diyalogun moderatörü COP31 Danışma Kurulu Üyesi Dr. Kılaparti Ramakrishna de okyanus çözüm diyalogunun zirve gündemine ilk kez girdiğini vurgulamıştır.⁷ Okyanus diyalogu BM Web TV üzerinden kamuya açık biçimde yayımlanmıştır.⁸

Bu notta diyalogun kurumsal çerçevesi, gündemi ve beklenen çıktıları aktarılmakta, aynı dönemde okyanus gündemine ilişkin olarak yaşanan gelişmeler özetlenmekte ve diyalogun COP31 süreci bakımından taşıdığı anlam değerlendirilmektedir.

2. Diyalogun Kurumsal Çerçevesi

2.1. Çözüm diyalogları formatı

Genel Sekreterin düzenlediği üst düzey toplantı, Paris Anlaşması'nın üç temel bileşeninde uygulamanın hızlandırılması için gereken liderlik, uygulama ve uluslararası işbirliğine odaklanmıştır. Çözüm diyalogları ise hükümetleri, uluslararası kuruluşları, finans kuruluşlarını, iş dünyasını, yatırımcıları, yerel yönetimleri, sivil toplumu ve BM sistemini bir araya getiren çok paydaşlı toplantılar olarak düzenlenmiştir. Bu toplantıların amacı, kritik sektör ve önceliklerde uygulamayı hızlandıracak pratik ortaklık ve çözümlerin belirlenmesidir.⁹ Diyalogun çıktısının Başkanlık Özeti'ne yansıtılacak liderlik mesajları olması öngörülmüştür.

2.2. BMİDÇS Okyanus ve İklim Değişikliği Diyalogu ile ilişkisi

New York'taki diyalog, adı ve konusu itibarıyla benzerlik taşıdığı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) Okyanus ve İklim Değişikliği Diyalogu ile karıştırılmamalıdır. Bonn'da yapılan diyalog, Taraflar Konferansı kararlarına dayanan resmi bir süreçtir. İlk diyalogun yapılması COP25'te kararlaştırılmış, COP26'da kabul edilen

devlet dışı aktörler, bilgi bütünlüğü, Tropikal Ormanlar Sonsuza Dek Fonu, sanayide karbonsuzlaşma, metan ve enerji dönüşümü başlıklarında düzenlenmiştir.

⁷ Birleşmiş Milletler, Oceans - Solutions Dialogues, Climate Summit 2026, otomatik transkript, 22 Eylül 2026, <<https://transcripts.un.org/en/asset/k1b/k1bxrlhwuq>> (s.e.t. 01.10.2026). Transkript otomatik konuşma tanıma yoluyla üretilmiş olup BM'nin resmi kaydı niteliğinde değildir.

⁸ UN Web TV, Oceans - Solutions Dialogues, Climate Summit 2026, 22 September 2026, <<https://webtv.un.org/en/asset/k1b/k1bxrlhwuq>> (s.e.t. 01.10.2026)

⁹ Bkz. dn. 3.

Glasgow İklim Paktı ile diyalogun Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) Başkanı tarafından her yıl düzenlenmesi öngörülmüştür.¹⁰

2026 yılı diyalogu 10-11 Haziran 2026 tarihlerinde Bonn'da, yardımcı organların 64. oturumuyla eş zamanlı olarak hibrit biçimde yapılmıştır. Eş kolaylaştırıcılığı Sivendra Michael (Fiji) ile Ulrik Lenaerts (Belçika) üstlenmiştir. Diyaloga ilişkin gayriresmi özet rapor 31 Ağustos 2026 tarihinde yayımlanmış ve COP31'e hazırlanan Taraflar ile gözlemcilerin değerlendirmesine sunulan kilit mesajları içermiştir.¹¹

Bonn diyalogunda COP31 Dönem Başkanlığına ayrılan oturumda Türkiye adına COP31 Dönem Başkanlığı Eylem Gündemi Direktörü Tuğba Dinçbaş söz almıştır. Sayın Dinçbaş, Eylem Gündemi'ni siyasi hedefler ile sahadaki uygulama arasındaki açığı kapatmaya yönelik bir araç olarak tanımlamıştır. Türkiye'nin yarı kapalı denizlerin karşı karşıya olduğu baskılara doğrudan maruz kalması nedeniyle bölgesel temelli yaklaşımlara önem verdiğini belirtmiş, Akdeniz'de uyum ve dayanıklılık alanında iş birliği aracı olarak yeni kurulan İklim Değişikliği Bölgesel Faaliyet Merkezi'ne (CC/RAC) dikkat çekmiştir.¹²

New York'taki diyalog ise BMİDÇS kararlarıyla öngörülmüş bir etkinlik olmayıp Genel Sekreterin inisiyatifiyle düzenlenmiştir. Bonn diyalogu teknik düzeyde ve müzakere sürecine bağlı bir işlev görmektedir. New York diyalogu ise okyanus-iklim gündemini devlet ve hükümet başkanlarının New York'ta bulunduğu bir haftada üst düzey siyasi gündeme taşımaya yöneliktir. Her iki diyalog da COP31'e uzanan süreçte birbirini tamamlayan iki ayrı kanal olarak değerlendirilmektedir.

3. Diyalogun Gündemi

Bu bölümde aktarılan kavramsal çerçeve, amaçlar ve oturum yapısı diyalogun konsept notuna dayanmaktadır.¹³

¹⁰ BMİDÇS, Information note on the 2026 Ocean and Climate Change Dialogue, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Ocean_Dialogue_2026_Information_Note.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)

¹¹ BMİDÇS, Informal summary report of the ocean and climate change dialogue 2026, 31 August 2026, <<https://unfccc.int/documents/660207>> (s.e.t. 01.10.2026). Raporda ele alınan üç konu, ulusal katkı beyanlarında okyanusa dayalı öncelikler, uygulama araçları ve okyanus, iklim ve biyoçeşitlilik arasındaki sinerjiler ile uluslararası işbirliğidir.

¹² Ocean & Climate Platform, Synthesis Report: UNFCCC SBSTA 64 Dialogue on the Ocean and Climate Change, Bonn, 10-11 June 2026, s. 7.

¹³ Bkz. dn. 3.

3.1. Kavramsal çerçeve

Diyaloğun konsept notunda okyanusun artık yalnızca bir çevre meselesi olarak görülmediği belirtilmektedir. Okyanus, iklim istikrarı, gıda ve su güvenliği, küresel ticaret, kritik altyapı, enerji, geçim kaynakları ve insan güvenliğinin dayandığı bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Konsept not, deniz alanları, kaynaklar, bağlantısallık ve okyanusa dayalı sanayiler üzerindeki rekabetin artmasıyla birlikte okyanusun jeopolitik bakımdan da giderek önem kazanan bir alan haline geldiğini vurgulamaktadır.

Konsept notuna göre okyanus ekonomisi bugün trilyonlarca dolarlık bir büyüklüğe ulaşmış olup önümüzdeki yıllarda ciddi ölçüde büyümesi beklenmektedir. Buna karşılık okyanusa yönelik faaliyetlerden sorumlu kurumlar, sektörler ve finansman sistemleri arasında boşlukları kapatır nitelikte bir yeknesaklık bulunmamaktadır. Bu nedenle sorunların ölçeği ile verilen yanıtın kapsamı, hızı ve tutarlılığı arasında bir açıklık bulunduğu tespit edilmektedir. Mavi ekonominin sunduğu fırsatların ancak okyanusa dayalı kalkınmanın iş birliği, dayanıklılık ve okyanus sisteminin uzun vadeli bütünlüğü gözetilerek koordine edilmesi halinde hayata geçebileceğinin de altı çizilmektedir.

3.2. Amaçlar

Konsept notunda diyalogun dört amacı sayılmaktadır. Birinci amaç, **uluslararası okyanus mimarisinde ve gündemin farklı bölümlerini ele alan kurumlar arasında tutarlılığın sağlanması**dır. İkinci amaç, **okyanus, iklim ve biyoçeşitlilik alanlarındaki eylemlerin birbirleriyle bağlantılı hale getirilmesidir**. Bu amaç, COP31'in okyanus merkezli bir iklim gündemini ilerletme fırsatını da kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Üçüncü amaç, **finansman, teknoloji ve özel sektör katılımıyla, umut vadeden okyanus çözümlerini tekil projelerden çok daha büyük düzeye nasıl taşıyabileceğinin belirlenmesidir**. Dördüncü amaç ise **okyanus eyleminin 2030'a kadar ilerletilmesi için liderlerden, BM sisteminden ve diğer paydaşlardan beklenen, sayıca sınırlı fakat sonuç doğuracak eylemlerin belirlenmesidir**.

3.3. Oturum yapısı

Diyalog iki saatlik bir program olarak kurgulanmıştır. Program açılış konuşmalarını, çözüm odaklı üç paneli ve kapanış değerlendirmelerini kapsamaktadır. Her panel için yönlendirici sorular ile oturumu bağlayan bir kapanış sorusu belirlenmiştir.

Tablo 1. Diyalogün Panel Yapısı

Panel	Süre	Odak	Kapanış sorusu
1.Okyanus yönetiminde tutarlılık	30 dk	Mevcut okyanus kurumları, anlaşmaları ve girişimleri arasında eşgüdüm. Parçalılık, mükerrerlik ve boşluklar. BM sisteminin üstlenebileceği rol.	Son elli yılda parça parça oluşan uluslararası okyanus mimarisi bugünkü bilgiyle yeniden tasarlansaydı neler farklı yapılırdı?
2.Okyanus-iklim-biyçeşitlilik bağlantısında uygulama	40 dk	Bilimin, okyanus gözlemlerinin ve geleneksel bilginin karar süreçlerine aktarılması. COP31’den beklentiler.	Bu bağlantıya ilişkin bugünkü anlayış ışığında hükümetlerin 2030’a kadar farklı yapması gereken tek şey nedir?
3.Finansman, teknoloji ve özel sektör çözümleri	30 dk	Yatırım yapılabilir proje havuzu, risk paylaşımı, yenilik, veri ve şirketlerin uygulama ortaklığı.	Tekil okyanus projelerinin finansmanından bir okyanus yatırım sistemine geçmek için ne gerekir?

Birinci panelin yönlendirici sorularında, okyanus gündeminin farklı bölümlerini ele alan kurum ve dokümanlar tek tek sayılmaktadır. Bunlar Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), Ulusal Yetki Alanı Dışındaki Alanlarda Deniz Biyolojik Çeşitliliğinin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Anlaşması (BBNJ Anlaşması), BMİDÇS, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), bölgesel deniz sözleşmeleri, bölgesel balıkçılık yönetim örgütleri ve Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesidir (ISA). Bu yapılar arasındaki en önemli boşluk, örtüşme ve kopuklukların nerede bulunduğu sorulmaktadır. Sorular arasında Genel Sekreterin ve BM sisteminin, tekil antlaşma ve kurumların kendi başlarına yapamayacakları hangi işlevleri üstlenmesi gerektiği ile daha güçlü bir eşgüdüme, daimî bir mekanizmaya ya da başka kurumsal düzenlemelere ihtiyaç bulunup bulunmadığı da yer almaktadır.

İkinci panel için belirlenen sorular COP31’e doğrudan atıf içermektedir. Konsept notunda, COP31 sağlıklı bir okyanus olmadan iklim istikrarının sağlanamayacağını gösterecekse liderlerin Antalya’dan çıktı olarak ne beklemesi gerektiği sorulmaktadır. Aynı panelde müzakere edilen çıktılardan, Eylem Gündemi’nin ve Dönem Başkanlığının öncülük ettiği siyasi girişimlerin mükerrer olmadan birbirini nasıl güçlendirebileceği sorusuna da yer verilmektedir. Panelin bir başka başlığı, kararların okyanusta fiilen yaşanan değişime karşı dirençli olabilmesi için bilimin, okyanus gözlemlerinin ve yöre halklarının geleneksel bilgisinin nasıl bir araya getirileceğidir.

Üçüncü panelde okyanus çözümlerinin tekil projelerin ötesine geçerek gereken ölçekte sermaye, teknoloji ve iş dünyası katılımı çekebilmesinin koşulları ele alınmaktadır. Yönlendirici sorular, umut vadeden çözümlerin kamu, kalkınma ve özel sermayeyi çekebilecek bir yatırım havuzuna dönüştürülmesi için nelerin değişmesi gerektiğine ve iklim, biyoçeşitlilik ve insan refahı bakımından aynı anda en yüksek faydayı sağlayan çözümlerin önündeki engellere yöneliktir. Özel sektörün yalnızca bir finansman kaynağı olarak değil, öncü, yenilikçi ve uygulama ortağı olarak üstlenebileceği rol de aynı şekilde ele alınmaktadır. Okyanus gözlemi, uydular, yapay zekâ, dijital platformlar, biyoteknoloji ve yenilenebilir enerji, okyanusun korunması ve sürdürülebilir kullanımı kapasitesini en hızlı dönüştürebilecek teknolojiler olarak sayılmaktadır.

4. Beklenen Çıktılar

Konsept notuna göre diyalogun hükümetler, BM sistemi, finans kuruluşları, işletmeler ve diğer paydaşlar için pratik eylemleri içeren liderlik mesajları ortaya koyması öngörülmüştür. Bu mesajların BÇS 17. Taraflar Konferansı (COP17), BMİDÇS COP31 ve bir sonraki BM Okyanus Konferansı'na yönelik hazırlıklar başta olmak üzere önümüzdeki uluslararası süreçlerle ilişkilendirilmesi hedeflenmiştir. Mesajların Genel Sekreter ve BM sistemi tarafından yürütülecek takip çalışmalarına dayanak oluşturması ve Başkanlık Özeti'ne yansıtılması da amaçlanmıştır.¹⁴

Anılan süreçlerden BÇS COP17, 19-30 Ekim 2026 tarihlerinde Erivan'da toplanacaktır.¹⁵ COP31 ise 9-20 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilecektir.¹⁶ Diyalog, iki konferansın on gün arayla art arda toplanacağı dönemin hemen öncesinde yapılmıştır.

5. Diyalogda Öne Çıkan Hususlar

Diyalogu BM Genel Sekreterinin Okyanus Özel Temsilcisi Peter Thomson yönetmiş, panelleri Woods Hole Oşinografi Enstitüsü'nden Dr. Kilaparti Ramakrishna modere etmiştir. Okyanus Özel Temsilcisi Thomson açılıшта toplantının yaklaşık iki hafta önce talep edildiğini belirtmiştir. Programın gecikmeli başlaması nedeniyle panelistlerden konuşma sürelerini yarıya indirmeleri istenmiştir.

¹⁴ Bkz. dn. 3.

¹⁵ Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası, Notification 2026-074, Preparatory Webinars for the seventeenth meeting of the Conference of the Parties, 22 September 2026, <<https://www.cbd.int/doc/notifications/2026/ntf-2026-074-cop17-en.pdf>> (s.e.t. 01.10.2026)

¹⁶ COP31 Türkiye, <<https://cop31.tr/>> (s.e.t. 01.10.2026)

5.1. Açılış konuşmaları

Okyanus Özel Temsilcisi Thomson, okyanus gündeminin 2015 yılında 14 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'nın kabulünden bu yana büyük mesafe kat ettiğini, ancak Genel Kurul kürsüsündeki liderlerin konuşmalarında okyanusun hala yeterince yer bulmadığını ifade etmiştir. Pasifik Adaları Forumu Liderler Toplantısı'ndan Trabzon'a, oradan New York'a, Fiji ve Tuvalu'daki COP öncesi toplantılara ve Antalya'ya uzanan bir "mavi iplik" bulunduğunu belirten Thomson, COP31'i "Mavi COP" olarak nitelendirmiştir.

Kanada Okyanus Elçisi ve 12. Our Ocean Konferansı CEO'su Diana Fox Carney, okyanusun önemi arttıkça deniz alanları ve kaynaklar üzerindeki rekabetin de arttığını, buna karşın verilen yanıtın kurumlar, sektörler ve finansman sistemleri arasında bölündüğünü vurgulamıştır. BBNJ Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini daha eşgüdümlü bir okyanus yönetişimine doğru atılmış önemli bir adım olarak nitelendirmiştir. Kanada'nın Kasım 2025'te Blue NDC Challenge girişimine katıldığını hatırlatmış ve 12. Our Ocean Konferansı'nın 10-11 Mayıs 2027 tarihlerinde Halifax'ta düzenleneceğini açıklamıştır.

Türkiye ve COP31 Dönem Başkanlığı adına COP31 İcra Direktörü ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank söz almıştır. Konuşmasında Sayın Fatma Varank okyanusun artık yalnızca bir çevre meselesi olmadığını, iklim istikrarı, biyoçeşitlilik, gıda güvenliği, ticaret, enerji ve kıyı ekonomileri için temel bir unsur olduğunu belirtmiştir. Okyanusa COP31 Eylem Gündemi'nde yer verildiğini ve bu alandaki çalışmaların Avustralya, Pasifik okyanus elçileri ve COP31 İklim Şampiyonları ekibiyle birlikte yürütüldüğünü ifade etmiştir. Bonn diyalogu ile Mombasa'daki Our Ocean Konferansı'nın çıktılarının, Ağustos ayında İstanbul'da düzenlenen çalıştay ve 10-11 Eylül'de Trabzon'da yapılan üst düzey Okyanuslar ve Denizler etkinliğiyle bir adım ileri taşındığını aktarmıştır.

Sayın Varank, COP31 vizyonunun siyasi taahhütleri bilim, finansman, teknoloji ve uygulamayla buluşturmak olduğunu belirterek üç başlığı öne çıkarmıştır. Birincisi, mevcut uluslararası ve bölgesel mekanizmalar arasında yönetim ve iş birliğinin güçlendirilmesidir. COP31 kapsamında başlatılan Bölgesel ve Uluslararası İş Birliği Girişimi ile veri paylaşımı, gözlem, erken uyarı, kıyı dayanıklılığı, mavi karbon ve kapasite geliştirme alanlarında bölgesel çözümlerin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. İkincisi, okyanus, iklim ve biyoçeşitlilik bağlantısının uygulamanın merkezine yerleştirilmesi ve bilim ile teknolojinin karar süreçlerine daha güçlü biçimde dahil edilmesidir. Deniz Çöpü Platformu bu başlık altında anılmıştır. Üçüncüsü, finansman ve özel sektörün ölçek yaratma gücünün harekete geçirilmesidir. Varank bu dönüşümü projelerden proje havuzlarına, oradan yatırıma ve ölçeğe geçiş olarak tanımlamış, gelişmekte olan ülkelerin, küçük ada devletlerinin ve kıyı topluluklarının ihtiyaçlarının gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır. COP31'in başarısının daha fazla taahhülle değil, daha güçlü eşgüdüm, daha iyi bilim, finanse edilebilir çözümler ve ölçülebilir uygulamayla tanımlandığını ifade etmiştir.

Tuvalu Başbakanı Feleti Teo, okyanusun Tuvalu için gündemdeki konulardan biri değil, doğrudan ülkenin yurdu olduğunu belirtmiştir. Pasifik ülkelerinin uluslararası topluma yalnızca kırılgan durumdaki devletler olarak değil, okyanusun koruyucuları ve çözüm sahipleri olarak geldiğini vurgulamıştır. Başbakan Teo, deniz seviyesi yükselse de uluslararası hukuka uygun olarak belirlenmiş deniz alanlarının güvence altında kalması gerektiğini ifade etmiştir. Genel Kurul'da kabul edilecek deniz seviyesinin yükselmesine ilişkin bildirgenin devlet sürekliliği ilkesini ve deniz sınırlarının kalıcılığını teyit ettiğini belirtmiştir. Başbakan Teo'ya göre eksik olan taahhüt değil, taahhüt ile uygulama arasındaki bağlantıdır ve bunun için yeni bir kuruma değil, mevcut kurumlar arasında daha fazla tutarlılığa ihtiyaç vardır.

Başbakan Teo, Antalya'nın gerçek bir Mavi COP olabilmesi için üç unsur saymıştır. Bunlar, okyanusu BMİDÇS ve Paris Anlaşması'nın uygulanmasına daha sağlam biçimde yerleştiren anlamlı bir müzakere çıktısı; siyasi taahhütleri liderlik, kaynak, ara hedef ve hesap verebilirlik içeren somut girişimlere dönüştüren iddialı bir Eylem Gündemi ve bu çabaları bir araya getiren tamamlayıcı siyasi liderliktir. Bu üç unsurun birbiriyle yarışmaması ve birbirini güçlendirmesi gerektiği vurgulanmış, Tuvalu'nun Funafuti'de bir COP öncesi liderler etkinliğine ev sahipliği yapacağını da belirtilmiştir.

Tonga Başbakanı Lord Fatafehi Fakafānua, en büyük sorunun parçalılık, en büyük fırsatın ise bütünleşme olduğunu belirtmiştir. 2030 sonrası dönemde okyanus yönetişimini eşgüdümleyecek özel bir BM okyanus biriminin kurulması gerektiğini ifade etmiş, bununla birlikte daha fazla kurumdan çok, birbirine daha iyi bağlanmış kurumlara ihtiyaç duyulabileceğini eklemiştir. Tonga'nın BBNJ Anlaşması'nı yakın zamanda onayladığını belirten Başbakan, Mayıs 2027'de Tonga'da bir Polinezya Okyanus Zirvesi düzenleneceğini ve 2030 koruma hedefinin yüzde otuzdan yüzde elliye yükseltildiğini açıklamıştır. Antarktika'daki kril avcılığının balinalar üzerindeki etkisine dikkat çekerek okyanus yönetişiminin ekolojik bağlantısallığı yansıtması gerektiğini vurgulamıştır.

5.2. Birinci panel: Okyanus yönetişiminde tutarlılık

Moderatör Ramakrishna, okyanus çözüm diyalogunun bu zirve kapsamında ilk kez gündeme geldiğini belirtmiştir. Ayrıca bir COP Dönem Başkanlığının İstanbul ve Trabzon toplantılarıyla okyanusa ilk kez bu ölçüde zaman ve ilgi ayırdığını vurgulamıştır.

Palau Tarım, Balıkçılık ve Çevre Bakanı Steven Victor, BM sisteminde okyanus konularında eşgüdümü sağlamak üzere kurulan UN-Oceans mekanizmasının kendine ait personel ve bütçesinin bulunmadığına dikkat çekmiştir. Kayıp ve zarar alanında olduğu gibi Genel Sekreterin toplantıya çağırma yetkisinin okyanus için de kullanılabileceğini belirtmiştir. Bakan Victor, ilgili sekreteryaya başkanları ile taraf devletlerin BMDHS'nin hedeflerine doğrudan yanıt verecek şekilde her yıl bir araya getirilmesini önermiş, bunun yalnızca yıllık bir istişareyle sınırlı kalmaması gerektiğini eklemiştir. BBNJ Anlaşması'nın amacında tutarlılık, iş birliği ve

eşgüdümün yer aldığını, ancak Anlaşma'nın eşgüdümü zayıf mevcut antlaşmalardan biri haline gelmemesi için ilk Taraflar Konferansı'nda yapılacak çok iş bulunduğunu belirtmiştir.

Fransa Uluslararası Ortaklıklardan Sorumlu Bakanı Éléonore Caroit, okyanusun çok taraflılığın en iyi örneklerinden biri olduğunu belirterek derin deniz madenciliğine ilişkin ihtiyatı duraklama çağrısına daha fazla ülkenin katılmasını istemiştir. BBNJ Anlaşması'nın beklenenden hızlı onaylandığını vurgulamış, plastik kirliliği ve deniz taşımacılığı alanlarında daha iddialı adımlar atılması gerektiğini ifade etmiştir.

Jamaika Su, Çevre ve İklim Değişikliği Bakanı Matthew Samuda, son elli yılda BMDHS, BBNJ Anlaşması, BMİDÇS, BÇS, IMO, bölgesel balıkçılık yönetim örgütleri ve Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesinden oluşan kapsamlı bir mimari kurulduğunu, sorunun ise uygulama aşamasında ortaya çıktığını belirtmiştir. Küçük ada devletlerinin birbiriyle bağlantılı sorunlara ayrı süreçler, ayrı raporlama yükümlülükleri ve ayrı finansman mekanizmalarıyla yanıt vermek zorunda kaldığını vurgulamıştır. Bakan, çözümün yeni bir kurum değil mevcut kurumlar arasında daha güçlü eşgüdüm olduğunu ifade etmiştir. Bu çerçevede ulusal düzeyde tüm kurumları bir araya getiren okyanus ve kıyı yönetimi kurullarının yaygınlaştırılmasını, raporlama süreçlerinin uyumlaştırılmasını ve birden fazla fayda sağlayan projelerin finansmanında tutarlılık sağlanmasını önermiştir. Okyanus mimarisi bugün yeniden çizilseydi kurumlardan değil okyanustan yola çıkılarak çizilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Brezilya Çevre Bakanlığı Ulusal İklim Değişikliği Sekreteri Aloisio Melo, uluslararası okyanus mimarisinin parça parça kurulduğunu ve süreçler arasında sistematik bağlantılar bulunmadığını belirtmiştir. BMİDÇS'de uluslararası kuruluşlarla işbirliğine ilişkin alt gündem maddesinin bu sinerjiler için kullanılabileceğini ve bu başlığın yalnızca yıl ortası oturumlarında değil tüm oturumlarda ele alınmasını önermiştir. Üç Rio sözleşmesinin Taraflar Konferanslarının aynı yıl toplanmasının sinerjilerin ilerletilmesi için önemli bir fırsat olduğunu vurgulamıştır.

Malta İklim Eyleminden Sorumlu Büyükelçisi Prof. Dr. Simone Borg, merkezi bir yasa koyucusu ve zorunlu yargı yetkisi bulunmayan uluslararası hukuk düzeninin sınırlarının çözüm aranırken dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Antlaşma sekreteryalarının icra başkanları arasındaki işbirliğinin yeni bir kurum oluşturmaksızın biçimsel bir yapıya kavuşturulmasını önermiştir. Büyükelçi Prof. Dr. Borg, önceki gün yapılan COP31 Eylem Gündemi tanıtımında çok sayıda hükümetler arası kuruluşun bir araya getirilmesini olumlu bir örnek olarak anmıştır.

Dördüncü BM Okyanus Konferansı hazırlıklarını yürüten Kore Cumhuriyeti Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı, Kore'nin 1996 yılında denizcilik, limanlar, balıkçılık, kıyı yönetimi ve okyanus bilimini tek bakanlık altında topladığını aktarmıştır. 2007 tarihli IPCC Sentez Raporu'nun iklim eylemine yaptığı etkiye benzer şekilde, tüm kurumların kullanabileceği bütünleşik bir okyanus değerlendirmesinin ortak yönetişimin başlangıç noktası olabileceğini önermiştir. Konferansın 2028'de Kore ve Şili ev sahipliğinde düzenleneceğini hatırlatmıştır.

5.3. İkinci panel: Okyanus-iklim-biyçeşitlilik bağlantısında uygulama

Portekiz Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Devlet Sekreteri Ana Isabel Xavier, etkili bir okyanus politikası olmadan etkili bir iklim politikası olamayacağını ve ulusal katkı beyanlarının okyanusu bir karbon yutağı olarak kapsamayı gerektiğini belirtmiştir. COP31’de okyanusun müzakerelerde hak ettiği merkezi yeri alacağı beklentisini dile getirmiş, bu beklentinin Bonn diyalogu ile Trabzon’daki zirvenin yarattığı ivmeye dayandığını ifade etmiştir. Portekiz’in okyanus ekosistem hizmetlerine ilişkin hesaplar üzerinde çalıştığını ve deniz alanlarının yaklaşık yüzde yirmi beşini koruma altına almaya yaklaştığını aktarmıştır.

Woods Hole Oşinografi Enstitüsü Başkanı Peter de Menocal, ölçülemeyen şeyin yönetilemeyeceğini belirterek okyanus gözlemini konuşmasının merkezine koymuştur. Ulusal araştırma bütçelerinin ortalama yüzde birinden çok daha azının okyanus bilimine ayrıldığını, buna karşın hükümetlerin iklim planları, biyçeşitlilik çerçeveleri, balıkçılık anlaşmaları ve BBNJ süreci üzerinden okyanusa ilişkin giderek daha fazla taahhütte bulunduğunu vurgulamıştır. Panelin kapanış sorusuna, okyanus gözleminin kalıcı bir uluslararası kamu malı olarak finanse edilmesi ve yönetilmesi gerektiği şeklinde yanıt vermiştir.

Oceano Azul Vakfı İcra Direktörü Tiago Pitta e Cunha, 1992 Rio sürecinde atmosfer ve biyosferin ele alındığını ancak okyanusun bu çerçevenin dışında kaldığını belirtmiştir. Okyanusa hala bir doğal kaynak havuzu ve coğrafi alan olarak bakıldığını, münhasır ekonomik bölge ve karasuları gibi kavramların da bu bakışın ürünü olduğunu ifade etmiştir. İklim ve biyçeşitlilik için gezegen ölçeğinde sürdürülebilirlik çerçeveleri bulunduğunu, okyanus için ise henüz böyle bir çerçeve oluşturulmadığını vurgulamıştır.

5.4. Üçüncü panel: Finansman, teknoloji ve özel sektör çözümleri

Fiji Bilgi, Çevre ve İklim Değişikliği Bakanı Lynda Diseru Tabuya, deniz mekansal planlamasına ilişkin bir kabine teklifinin balıkçılık, ulaştırma ve enerji bakanlıkları arasındaki yetki tartışmaları nedeniyle birkaç kez geri çevrildiğini aktararak parçalılığın ulusal düzeyde de yaşandığını vurgulamıştır. BBNJ Anlaşması’nın ulusal yetki alanı dışındaki alanları kapsadığını hatırlatan Bakan, ulusal yetki alanları içindeki okyanusun korunmasına yönelik ayrı bir antlaşma ve buna bağlı bir Taraflar Konferansı oluşturulması fikrini ortaya atmıştır. Deniz seviyesinin yükselmesine ilişkin bildirgenin buna bir başlangıç noktası olabileceğini ifade etmiştir.

FAO Genel Direktörü Qu Dongyu, okyanus ile iklimin ayrı sistemler olarak ele alınamayacağını, okyanusa dayalı gıda güvenliğinin iklim eyleminin parçası olması gerektiğini belirtmiştir. COP31’in sürdürülebilir balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği dahil tarımsal gıda sistemlerine ilişkin çözümleri müzakere sürecine sağlam biçimde yerleştirmesi gerektiğini ifade etmiş, FAO’nun küçük ada gelişmekte olan devletlere teknik destek sunmaya hazır olduğunu vurgulamıştır.

Moderatör finansman alanındaki panelistlere, okyanus finansmanına ilgi bulunmasına karşın özel sermayenin neden gereken ölçekte akmadığını ve umut vadeden projelerin yatırım yapılabilir kanallara nasıl dönüştürülebileceğini sormuştur.

Okyanus Paneli'nde Avustralya Başbakanı Sürdürülebilir Okyanus Ekonomisi Şerpası Dr. Tony Worby, sermaye, yatırım yapılabilir proje ve iyi niyet eksikliği bulunmadığını belirtmiştir. Asıl eksikliğin, farklı zaman dilimlerine, farklı beklentilere ve farklı risk düzeyine sahip projeler ile farklı getiri beklentisine sahip sermaye kaynaklarını buluşturacak bir köprünün olmaması olduğunu ifade etmiştir.

Okyanus Riski ve Dayanıklılık Eylem İttifakı (ORRAA) İcra Direktörü Karen Sack, 2030'a kadar sürdürülebilir mavi ekonomi sektörlerine yılda yaklaşık 550 milyar dolarlık potansiyel yatırım bulunduğunu belirtmiştir. COP31'e giderken dört adım önermiştir. Birincisi, teminatlar, sigorta araçları ve küçük ada devletlerine yönelik yatırım fonları gibi hazır durumdaki araçlara kamu kaynakları ve hayır kurumlarının fonlarıyla destek verilmesidir. İkincisi, maliye bakanları ile çok taraflı kalkınma bankalarının başkanlarının bir araya getirilerek okyanus finansmanının iklim finansmanının bir parçası haline getirilmesidir. Üçüncüsü, yatırımlarda güvenilirlik ilkelerinin gözetilmesi, borç ve kredi notu sorunları ile proje büyüklüklerinin küçük kalması gibi engellerin aşılmasıdır. Dördüncüsü ise Kanada ve Tonga'daki toplantılar gibi ara aşamalarda ilerlemenin izleneceği ve dördüncü BM Okyanus Konferansı'na uzanan bir mavi iklim finansmanı yol haritasının oluşturulmasıdır.

Dünya Ekonomik Forumu Okyanus Birimi Başkanı Alfredo Giron, özel sektörün yalnızca yatırımcılardan ve finans kuruluşlarından ibaret olmadığını, okyanusta altyapısı ve operasyonları bulunan şirketlerin yatırımlarının yanı sıra problem çözme kapasitelerinin de harekete geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Su yollarını etkileyen çatışmaların yakıt fiyatlarını artırarak elektrifikasyonu ve yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırdığını aktarmış, doğanın proje ekonomisine nasıl dahil edileceği gibi sorularda hükümetler ile özel sektör arasında ortaklık çağrısında bulunmuştur.

COP31 Müzakereler Başkanlığını temsilen söz alan Kushla Munro (Avustralya), Türkiye'nin okyanusu Eylem Gündemi'nin merkezi unsurlarından biri haline getirmesini takdirle karşılamıştır. Okyanusa dayalı ulusal katkı beyanları ve ulusal uyum planlarının yaygınlaştığını, okyanus finansmanının BMİDÇS içine nasıl yerleştirileceğinin ise henüz çözülmemiş bir mesele olduğunu belirtmiştir. Aynı hafta Sidney'de Finansman Daimî Komitesinin okyanus finansmanına ilişkin forumunun yapıldığını hatırlatmıştır. Okyanusun müzakere çıktılarına nasıl yansıtılacağına ilişkin olarak Fiji'nin COP23 Dönem Başkanlığından kalan tamamlanmamış işin bu yıl sonuçlandırılmasını istediklerini ifade etmiştir.

5.5. Kapanış

Panellerin ardından söz alan Scripps Oşinografi Enstitüsü Direktörü Meenakshi Wadhwa, okyanus gözlemine yatırım çağrısını yinelemiştir. Dünya Kaynakları Enstitüsü ve Okyanus

Paneli Sekreteryası adına söz alan Tom Pickerell, dünyadaki ulusal okyanus alanlarının yaklaşık yüzde 46'sını temsil eden ülkelerin sürdürülebilir okyanus planları hazırlamayı taahhüt ettiğini belirtmiştir. Pickerell, bu planların iklim, biyoçeşitlilik ve kalkınma hedeflerini tek bir çerçevede bütünleştirebileceğini ifade etmiştir. BMİDÇS Sekreteryası Hükümetlerarası Destek ve Kolektif İlerleme Bölümü Direktörü Cecilia Kinuthia-Njenga, Trabzon'da okyanusun tüm ulusları birbirine bağladığının vurgulandığını hatırlatmış, COP31'de hedefler ile uygulama arasındaki bağın ve etkili finansmanın daha net ortaya konulmasını beklediklerini belirtmiştir. COP31 Pasifik Okyanus Elçisi Inia Seruiratu ise okyanusun BMİDÇS süreçlerinde ne zaman bir diyalog başlığı olmaktan çıkıp gündem maddesi haline geleceğini sormuş, ikisi arasında büyük fark bulunduğunu vurgulamıştır.

Moderatör Dr. Ramakrishna kapanışta diyalogun sonuçlarını özetlemiştir. Buna göre okyanus artık birbirinden ayrı konuların toplamı olarak ele alınamaz. Parçalılık yalnızca kurumsal bir sorun değildir, aynı zamanda boşluk, mükerrerlik ve yavaş uygulama üretmektedir. Diyalogun mesajı yeni bir kuruma ihtiyaç duyulduğu değil, mevcut kurumların birlikte çalışması gerektiğidir. Bilim eylemin temel altyapısı olarak ele alınmalı, sürekli okyanus gözlemi, açık veri ve yerel bilgi karar alma süreçlerinin temeli olarak görülmelidir. Hedefler ile uygulama araçları da birbirine bağlanmalıdır. Sorun sermaye kıtlığından çok, çözümlerin küçük, dağınık ve yeterince hazırlanmamış olmasıdır. Dr. Ramakrishna, bu tartışmaların COP31'de müzakere süreçlerini, Eylem Gündemi'ni ve Dönem Başkanlığı girişimlerini birbirine bağlayan tutarlı ve kalıcı bir okyanus çıktısına dönüştürülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre Antalya yalnızca okyanusun önemli olduğunu yinelememeli, hükümetlerin ve kurumların neyi farklı yapacağını ortaya koymalıdır. COP31'in Mavi COP adını hak edebilmesi için okyanusun yalnızca söylemde değil, çıktılarda ve uygulama mekanizmalarında da görünür olması gerekmektedir.

Okyanus Özel Temsilcisi Thomson kapanışta yönetim, finansman ve bilimi okyanus gündeminin üç ana ipliği olarak tanımlamıştır. Antalya'ya uzanan sürecin Haziran 2028'de Busan'da yapılacak dördüncü BM Okyanus Konferansı'na kadar sürdürüleceğini belirtmiştir.

6. COP31 Yolunda Okyanus Gündemindeki Eş Zamanlı Gelişmeler

Diyalog, okyanus gündeminin hem COP31 Dönem Başkanlığının takviminde hem de BM Genel Kurulu'nda yoğun biçimde ele alındığı bir döneme denk gelmiştir. Bu gelişmeler aşağıda tarih sırasıyla aktarılmaktadır.

6.1. Trabzon Okyanuslar ve Denizler Zirvesi

Diyalogdan yaklaşık iki hafta önce, 10-11 Eylül 2026 tarihlerinde Trabzon'da Okyanuslar ve Denizler Zirvesi düzenlenmiştir. Zirvede iklim değişikliğinin okyanuslar ve denizler üzerindeki

etkileri, deniz ekosistemlerinin korunması, mavi ekonomi, finansman ve uluslararası iş birliği ele alınmıştır.¹⁷

6.2. COP31 Eylem Gündemi'nin tanıtılması

COP31 Başkanı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum, 21 Eylül 2026 tarihinde New York İklim Haftası kapsamında BM nezdinde düzenlenen üst düzey etkinlikte COP31 Eylem Gündemi'ni tanıtmıştır. Etkinlikte BMİDÇS İcra Sekreteri Simon Stiell, BM Genel Sekreter Yardımcısı Selwin Hart, COP30 Başkanı André Aranha Corrêa do Lago ve COP31 Müzakereler Başkanlığı İcra Direktörü Kushla Munro da söz almıştır.¹⁸¹⁹

Eylem Gündemi on öncelikli tema, altı küresel hedef, on bir girişim ve on üç destekleyici çıktı üzerine kurulmuştur. Okyanuslar ve Denizler başlığı altında Bölgesel ve Uluslararası Okyanus İş Birliği Girişimi ile deniz ve kıyı alanlarının iklim dayanıklılığının güçlendirilmesi, Deniz Çözümleri Platformu ile ihtiyaçların, iyi uygulamaların ve finansmanın bir araya getirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı başlık altında Antarktika'nın iklim araştırmalarındaki rolünü güçlendirmeye yönelik Antarktika Mesajları Üst Düzey Diyalogu ile okyanusların korunması ve iklim dayanıklılığına yönelik ortak eylemleri desteklemesi öngörülen Trabzon Eylem Çağrısı yer almaktadır. Rio Sinerjileri başlığı altındaki Rio Sözleşmeleri Üst Düzey Diyalogu ise üç Rio sözleşmesi arasındaki sinerjilerin güçlendirilmesini hedeflemektedir.²⁰

Okyanus diyalogunun ardından aynı gün yapılan Enerji Dönüşümü Çözüm Diyalogu'nun ortak düzenleyicileri arasında Türkiye COP31 Dönem Başkanlığı da yer almıştır. Bu diyalog, Paris ve Londra'daki toplantıların ardından COP31 ile Uluslararası Enerji Ajansı tarafından yürütülen üst düzey diyalog dizisinin üçüncü toplantısı olarak gerçekleştirilmiştir.²¹

¹⁷ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkanlığı, "COP31'e Doğru Denizler ve Okyanuslar Zirvesi" Trabzon'da Düzenlendi, 10 Eylül 2026, <<https://iklim.gov.tr/cop31-e-dogru-denizler-ve-okyanuslar-zirvesi-trabzon-da-duzenlendi-haber-5999>> (s.e.t. 09.10.2026)

¹⁸ Demirören Haber Ajansı, Bakan Kurum, BM'de "COP31 Eylem Gündemi"ni açıkladı: Diyalog, Uzlaş, Aksiyon, Haber Global, 22 Eylül 2026, <<https://haberglobal.com/gundem/bakan-kurum-bmde-cop31-eylem-gundemini-acikladi-diyalog-uzlasi-aksiyon-545231>> (s.e.t. 01.10.2026)

¹⁹ Birleşmiş Milletler, Launch of COP31 Action Agenda From Ambition to Implementation: Introducing the COP31 Action Agenda, transkript, 21 Eylül 2026, <<https://transcripts.un.org/en/asset/k1o/k1o2gyovml>> (s.e.t. 09.10.2026)

²⁰ Bkz. dn. 19.

²¹ Birleşmiş Milletler, High-Level Energy Transition Solutions Dialogue, Concept Note, 22 September 2026, <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/iea-un-cop31_dialogue_concept_note.pdf> (s.e.t. 01.10.2026).

6.3. Finansman Daimi Komitesi Forumu

BMİDÇS Finansman Daimi Komitesinin okyanus ve su sistemlerinde iklim eyleminin finansmanına ayrılan 2026 Forumu, diyalogla aynı hafta Sidney’de toplanmıştır.²²

6.4. Deniz seviyesinin yükselmesine ilişkin bildirme

BM Genel Kurulu, 24 Eylül 2026 tarihinde deniz seviyesinin yükselmesinin yarattığı varoluşsal tehditlere ilişkin üst düzey toplantıda, deniz seviyesinin yükselmesine ilişkin bir bildirgeyi oylamaya gerek kalmaksızın kabul etmiştir.²³ Bildirge, konunun hukuki boyutları bakımından Uluslararası Adalet Divanı’nın devletlerin iklim değişikliğine ilişkin yükümlülüklerine dair danışma görüşüne ve Uluslararası Hukuk Komisyonu’nun deniz seviyesinin yükselmesi ile uluslararası hukuk ilişkisini inceleyen çalışma grubunun nihai raporuna atıf yapmaktadır.²⁴

7. Değerlendirme

7.1. Okyanusun üst düzey iklim gündemindeki yeri

Okyanusun Genel Sekreterin iklim zirvesinde ilk kez ayrı bir çözüm diyalogu başlığı altında ele alınması, okyanus-iklim ilişkisinin BMİDÇS bünyesindeki teknik süreçlerle sınırlı kalmadığını ve üst düzey siyasi gündemde daha görünür bir yer edindiğini göstermektedir. Aynı eğilim COP30’da da gözlenmiştir. COP30 Eylem Gündemi’nin altı öncelik ekseninden biri okyanuslara ayrılmış, okyanusa dayalı iklim çözümlerinin hızlandırılmasına yönelik Mavi

Diyalogu Türkiye COP31 Dönem Başkanlığı, Avustralya’nın COP31 Müzakereler Başkanlığı ve Uluslararası Enerji Ajansı, BM Genel Sekreterinin İklim Eylemi Ekibi ile birlikte düzenlemiştir. Dizinin önceki toplantıları 30 Nisan 2026 tarihinde Paris’te ve 23 Haziran 2026 tarihinde Londra’da yapılmıştır.

²² Forumun 21-22 Eylül 2026 tarihlerinde Sidney’de yapılacağı Bonn diyalogunda duyurulmuştur. Bkz. dn. 12, s. 12. Forumun o hafta toplandığı New York diyalogunda COP31 Müzakereler Başkanlığı temsilcisi tarafından da teyit edilmiştir. Bkz. dn. 7.

²³ Dünya Meteoroloji Örgütü, UN General Assembly adopts declaration on sea level rise, 25 September 2026, <<https://wmo.int/fr/node/39036>> (s.e.t. 01.10.2026)

²⁴ IISD SDG Knowledge Hub, Ahead of High-Level Meeting, UN Finalizes Declaration on Sea Level Rise, <<https://sdg.iisd.org/news/ahead-of-high-level-meeting-un-finalizes-declaration-on-sea-level-rise/>> (s.e.t. 01.10.2026)

Paket başlatılmıştır.²⁵ New York diyalogu, bu ivmenin COP31'e uzanan dönemde de sürdürölmek istendiğine işaret etmektedir.

7.2. Okyanusun stratejik ve jeopolitik bir alan olarak tanımlanması

Konsept notunda okyanusun çevre boyutunun ötesinde, deniz alanları ve kaynaklar üzerinde rekabetin yaşandığı jeopolitik bir alan olarak tanımlanması dikkate değerdir. Bu yaklaşım, okyanus yönetişimine ilişkin tartışmaların güvenlik, ticaret ve kritik altyapı başlıklarıyla birlikte ele alınacağı bir döneme işaret etmektedir. Yarı kapalı denizlerde kıyısı bulunan ve deniz yetki alanlarına ilişkin meseleleri devam eden devletler bakımından bu çerçeveleme, okyanus yönetişimi tartışmalarının deniz yetki alanlarına ilişkin hukuki meselelerden giderek daha az ayrıştırılabileceği anlamına gelmektedir.

7.3. Yönetişim mimarisi tartışması

Birinci panelde daimî bir mekanizmaya ya da yeni kurumsal düzenlemelere ihtiyaç bulunup bulunmadığının sorulması, okyanus yönetişimindeki parçalılığa ilişkin tartışmanın kurumsal reform boyutuna taşınabileceğini göstermektedir. BM sisteminde okyanus ve kıyı konularında eşgüdümü sağlamak üzere kurulmuş bir kurumlar arası mekanizma olarak UN-Oceans halihazırda varlığını sürdürmektedir.²⁶

Diyalogda bu tartışmaya ilişkin farklı öneriler dile getirilmiştir. Palau, UN-Oceans'ın kendine ait personel ve bütçesi bulunmadığına dikkat çekerek Genel Sekreterin ilgili sekretarya başkanlarını ve taraf devletleri her yıl bir araya getirmesini önermiştir. Tonga BM bünyesinde özel bir okyanus birimi kurulmasını savunmuş, Fiji ise ulusal yetki alanları içindeki okyanusun korunmasına yönelik ayrı bir antlaşma fikrini ortaya atmıştır. Buna karşılık konuşmacıların büyük bölümü yeni bir kurum yerine mevcut kurumlar arasında daha güçlü ve uygulamaya dönük bir eşgüdümü öne çıkarmış, moderatörün kapanış özeti de bu yönde olmuştur.

Konsept notunda okyanus mimarisinin unsurları sayılırken BMDHS ve BBNJ Anlaşması'nın ilk sırada anılması, olası bir eşgüdüm düzenlemesinin bu iki belge etrafında kurgulanabileceğini düşündürmektedir. BBNJ Anlaşması'nın Ocak 2026'da yürürlüğe girmiş olması ve Anlaşma'nın ilgili çerçeve ve kuruluşlarla iş birliği ve eşgüdümün güçlendirilmesi yükümlülüğünü yapısının merkezine yerleştirmesi bu ihtimali güçlendirmektedir.²⁷ Türkiye'nin

²⁵ BMİDÇS, SBSTA Chair Message and Ambassador Cozendey Farewell, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/SBSTA_Chair_Message_and_Ambassador_Cozendey_Farewell.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)

²⁶ Bkz. dn. 10. UN-Oceans, BM sistemi ile Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesinin okyanus ve kıyı konularındaki faaliyetlerinin eşgüdümünü, tutarlılığını ve etkinliğini artırmak üzere kurulmuş kurumlar arası mekanizmadır.

²⁷ Bkz. dn. 12, s. 16-17.

BMİDÇS, BBNJ ve BÇS’ye taraf olması, IMO üyeliği ve Barselona ile Bükreş sözleşmelerine taraf olması, bu tartışmalara katkı sunabileceği başlıca zeminleri oluşturmaktadır. Fiji’nin ortaya attığı, ulusal yetki alanları içindeki deniz alanlarına yönelik bir antlaşma önerisi ise deniz yetki alanlarına ilişkin uyuşmazlıkların bulunduğu yarı kapalı denizler bakımından ayrıca dikkatle izlenmesi gereken bir husustur.

BMİDÇS içinde okyanusun nasıl ele alınacağı konusunda ise görüşler henüz netleşmemiştir. Avustralya’nın COP31 Baş Müzakerecisi Sally Box, Haziran ayındaki Bonn diyalogunda Tarafların okyanusun ayrı bir gündem maddesi olarak ele alınması yerine mevcut çalışma alanlarına yaygınlaştırılmasını güçlü biçimde tercih ettiğini aktarmıştır.²⁸ New York diyalogunda ise COP31 Pasifik Okyanus Elçisi Inia Seruiratu, okyanusun BMİDÇS’de ne zaman bir diyalog başlığı olmaktan çıkıp gündem maddesi haline geleceğini sormuştur. COP31 Müzakereler Başkanlığını temsil eden Kushla Munro da okyanusun müzakere çıktılarına yansıtılmasını tamamlanmamış bir iş olarak nitelendirmiştir. Bu tartışmanın Antalya’da hangi yönde sonuçlanacağı, okyanusun iklim rejimindeki kurumsal yerini belirleyecektir.

7.4. COP31 bakımından anlamı

İkinci panelde Antalya’ya doğrudan atıf yapılması ve müzakere çıktıları, Eylem Gündemi ve Dönem Başkanlığı girişimlerinin birbirini güçlendirmesi gerektiğinin vurgulanması, COP31’in okyanus alanındaki çalışmalarının bu üç düzlemde birlikte değerlendirileceğini göstermektedir. COP31 Eylem Gündemi’nin Okyanuslar ve Denizler başlığındaki girişimler ile Trabzon süreci, bu düzlemlerden Eylem Gündemi ve Dönem Başkanlığı girişimlerine karşılık gelmektedir. Diyalogda Tuvalu Başbakanı bu üç unsurun birbiriyle yarışmaması ve birbirini güçlendirmesi gerektiğini vurgulamış, moderatör de kapanış özetinde COP31’den bu üç düzlemi birbirine bağlayan tutarlı bir okyanus çıktısı beklentisini dile getirmiştir.

Müzakere düzleminde ise Bonn diyalogunda öne çıkan öncelikler belirleyici olacaktır. Bu öncelikler arasında henüz sunulmamış ulusal katkı beyanlarının okyanusa dayalı daha güçlü eylemlerle sunulması, okyanusun ikinci Küresel Durum Değerlendirmesi’ne dahil edilmesi, okyanus finansmanı ihtiyaçlarının COP31 kararlarında ayrıca yansıtılması ve diyalogun çok yıllık gelişim planına yönelik ilk adımların atılması yer almaktadır.²⁹ New York diyalogunun Başkanlık Özeti, bu üç düzlemin birbiriyle nasıl ilişkilendirilmesi gerektiğine dair BM sisteminin beklentisini yansıtacağından COP31 hazırlıklarında dikkate alınacak belgeler arasında yer alacaktır.

Üçüncü panelin kapanış sorusunda tekil projelerin finansmanından bir okyanus yatırım sistemine geçişin gündeme getirilmesi, okyanus finansmanı tartışmasının proje ölçeğinden

²⁸ Bkz. dn. 12, s. 6.

²⁹ Bkz. dn. 12, s. 3.

sistem ölçeğine kaydığını göstermektedir. Bu yaklaşım, COP31 Başkanının Eylem Gündemi'ni tanıtırken finansmana erişimdeki güçlüklerin aşılmasına ve teknoloji ile yatırımların gerçek ihtiyaçlarla buluşturulmasına yaptığı vurguyla desteklenmektedir.³⁰

7.5. Biyoçeşitlilik boyutu

BÇS COP17'nin sona ermesinden yaklaşık on gün sonra COP31'in başlayacak olması, okyanus, iklim ve biyoçeşitlilik arasındaki bağlantının iki süreçte eşgüdümlü biçimde ele alınmasına imkân tanımaktadır. COP31 Eylem Gündemi'nde yer alan Rio Sözleşmeleri Üst Düzey Diyalogu, bu bağlantının Dönem Başkanlığı tarafından da gözetildiğini göstermektedir.

Ulusal düzeyde bu bağlantının somut karşılığı, ulusal katkı beyanlarında deniz ve kıyı alanlarına ilişkin olarak yer alan hedeflerin Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı ile uyumlaştırılmasıdır. Bonn diyalogunun eş kolaylaştırıcıları da okyanusa dayalı iklim hedeflerinin ulusal biyoçeşitlilik strateji ve eylem planlarıyla uyumunun incelenmesini 2026 diyalogunun öncelikleri arasında saymıştır.³¹ Türkiye'de yürütülmekte olan Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı güncelleme çalışmaları bu uyumun sağlanması bakımından bir fırsat sunmaktadır.

8. Sonuç

22 Eylül 2026 tarihinde BM Genel Merkezinde düzenlenen Okyanus Eylemi ve Liderliği Çözüm Diyalogu, BM Genel Sekreterinin iklim zirvesi kapsamında okyanusa ayrılan ilk çözüm diyalogudur. Geçen yılın zirvesinde düzenlenen on diyalog arasında okyanus başlığı bulunmamaktadır. Diyalog, BMİDÇS kararlarına dayanan Okyanus ve İklim Değişikliği Diyalogu'ndan ayrı olarak Genel Sekreterin inisiyatifiyle düzenlenmiştir. Diyalog çıktısının Başkanlık Özeti'ne yansıtılacak mesajlar olması öngörülmüştür.

Diyalogda COP31 Dönem Başkanlığının okyanus alanındaki çalışmaları olumlu karşılanmıştır. Moderatör, İstanbul ve Trabzon toplantılarıyla okyanusa bir COP Dönem Başkanlığı tarafından ilk kez bu ölçüde ilgi gösterildiğini belirtmiştir. Avustralya da Türkiye'nin okyanusu Eylem Gündemi'nin merkezine koymasını takdirle karşılamıştır.

³⁰ Bkz. dn. 19.

³¹ BMİDÇS, Letter to Parties and Observers from the Co-facilitators of the 2026 Ocean and Climate Change Dialogue, 12 March 2026, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/message_to_parties_and_observers_letter_from_the_co_facilitator_of_the_2026_ocean_and_climate_change_dialogue.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)

Diyalogun gündemi okyanus yönetiminde tutarlılık, okyanus-iklim-biyçeşitlilik bağlantısının uygulamaya aktarılması ve finansman, teknoloji ile özel sektör katılımı olmak üzere üç ana başlık üzerine kurulmuştur.

Diyalog, Trabzon COP31'e Doğru Denizler ve Okyanuslar Zirvesi'nin ardından, COP31 Eylem Gündemi'nin tanıtılması ve deniz seviyesinin yükselmesine ilişkin bildirgenin kabulüyle aynı hafta içinde gerçekleşmiştir.

Kaynakça

- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Sekreteryası, Notification 2026-074, Preparatory Webinars for the seventeenth meeting of the Conference of the Parties, 22 September 2026, <<https://www.cbd.int/doc/notifications/2026/ntf-2026-074-cop17-en.pdf>> (s.e.t. 01.10.2026)
- Birleşmiş Milletler, Climate Summit 2025, <<https://www.un.org/en/climatechange/climate-summit-2025>> (s.e.t. 01.10.2026)
- Birleşmiş Milletler, Climate Summit 2026, <<https://www.un.org/en/climatechange/climate-summit-2026>> (s.e.t. 01.10.2026)
- Birleşmiş Milletler, High-Level Energy Transition Solutions Dialogue, Concept Note, 22 September 2026, <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/iea-un-cop31_dialogue_concept_note.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)
- Birleşmiş Milletler, Launch of COP31 Action Agenda From Ambition to Implementation: Introducing the COP31 Action Agenda, transkript, 21 Eylül 2026, <<https://transcripts.un.org/en/asset/k1o/k1o2gyovml>> (s.e.t. 09.10.2026)
- Birleşmiş Milletler, Oceans - Solutions Dialogues, Climate Summit 2026, otomatik transkript, 22 Eylül 2026, <<https://transcripts.un.org/en/asset/k1b/k1bxrlhwuq>> (s.e.t. 01.10.2026)
- Birleşmiş Milletler, Solutions Dialogue on Ocean Action and Leadership, Concept Note, 22 September 2026, <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/ocean_solutions_dialogue_concept_note.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)
- BM Genel Sekreterliği, Mr. Peter Thomson of Fiji - Special Envoy for the Ocean, <<https://www.un.org/sg/en/node/226290>> (s.e.t. 01.10.2026)
- BMİDÇS, Information note on the 2026 Ocean and Climate Change Dialogue, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Ocean_Dialogue_2026_Information_Note.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)
- BMİDÇS, Informal summary report of the ocean and climate change dialogue 2026, 31 August 2026, <<https://unfccc.int/documents/660207>> (s.e.t. 01.10.2026)
- BMİDÇS, Letter to Parties and Observers from the Co-facilitators of the 2026 Ocean and Climate Change Dialogue, 12 March 2026, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/message_to_parties_and_observers_letter_from_the_co_facilitator_of_the_2026_ocean_and_climate_change_dialogue.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)
- BMİDÇS, SBSTA Chair Message and Ambassador Cozendey Farewell, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/SBSTA_Chair_Message_and_Ambassador_Cozendey_Farewell.pdf> (s.e.t. 01.10.2026)
- COP31 Türkiye, <<https://cop31.tr/>> (s.e.t. 01.10.2026)

Demirören Haber Ajansı, Bakan Kurum, BM’de “COP31 Eylem Gündemi”ni açıkladı: Diyalog, Uzlaş, Aksiyon, Haber Global, 22 Eylül 2026, <<https://haberglobal.com/gundem/bakan-kurum-bmde-cop31-eylem-gundemini-acikladi-diyalog-uzlasi-aksiyon-545231>> (s.e.t. 01.10.2026)

Dünya Meteoroloji Örgütü, UN General Assembly adopts declaration on sea level rise, 25 September 2026, <<https://wmo.int/fr/node/39036>> (s.e.t. 01.10.2026)

IISD SDG Knowledge Hub, Ahead of High-Level Meeting, UN Finalizes Declaration on Sea Level Rise, <<https://sdg.iisd.org/news/ahead-of-high-level-meeting-un-finalizes-declaration-on-sea-level-rise/>> (s.e.t. 01.10.2026)

Ocean & Climate Platform, Synthesis Report: UNFCCC SBSTA 64 Dialogue on the Ocean and Climate Change, Bonn, 10-11 June 2026.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkanlığı, “COP31’e Doğru Denizler ve Okyanuslar Zirvesi” Trabzon’da Düzenlendi, 10 Eylül 2026, <<https://iklim.gov.tr/cop31e-dogru-denizler-ve-okyanuslar-zirvesi-trabzon-da-duzenlendi-haber-5999>> (s.e.t. 09.10.2026)

UN Web TV, Oceans - Solutions Dialogues, Climate Summit 2026, 22 September 2026, <<https://webtv.un.org/en/asset/k1b/k1bxrlhwuq>> (s.e.t. 01.10.2026)